

FÖLDES ANNA

Hol vagyunk már az általános iskolát megelőző elemi népiskolában tanult, örökérvényűnek hitt leckétől, attól, hogy „ír ír”. Azóta már volt idő, amikor elvtárs és szaktárs, rokon és kolléga, mára köztudottan (majdnem) mindenki ír. Nemcsak levelet és számlát, de cikket, verset, regényt és blogot is. A hirdetések tanúsága szerint a többség vagy tanulja, vagy tanítja az írás mesteriségét.

Ha elhiszem – és miért ne hinném –, hogy napjainkban tízezernél több fiatal tanulja „felső fokon” a média, illetve kommunikáció szak kodifikált tananyagát, megrettenek: vajon ki fog az általuk papírra, képernyőre vetett betűrengességben ösvényt vágni, és ki fog eligazodni, ki fog olvasóként profitálni a mindannyiunkat fenyegető betűdömpingből? Legfeljebb azzal nyugtatom magam, mint az ügyben illetékesek, hogy az egyetemeken, főiskolákon írni tanuló többsége még a diploma előtt vagy után, önként vagy szükségből hátat fordít a sajtónak, a médiának, és ott boldogul – a gazdasági életben vagy a reklámtortából részesedve –, ahol lehet.

De mi lesz a többiekből? Akik a legkülönbözőbb, újságokban, honlapokon, buszmegálló oszlopain hirdettet tanfolyamokat választják, és nem is újságírást avagy tömegkommunikációt, hanem szépirást, dráma- és filmforgatókönyv-írást, dalszövegszerzést vagy éppen bestsellergyártást tanulnak?

Őszintén szólva meglehet, hogy ez a jobbik eset. Amikor nem kudarcra ítélt profik, hanem kedvtelést vagy szenvedélyt választó amatőrök ismerkednek az irodalom elméletével, gyakorlatával és technikájával. Hajdanán a lapok árában benn foglaltatott a szerkesztői üzenetek díja. A Parnasszust ostromló rímfaragók nevére szóló üzenet – jó esetben – szellemes volt és rövid. Nemcsak a szerző, de minden randú-rangú írójelölt épülésére szolgált. Boldogult bölcsészkoromban többedmagammal én is tíz forintért válaszoltam meg egy rövidebb, húszért egy hosszabb, a vezető napilap szerkesztőségének címzett rimes küldeményt.

E szakmában végzett irodalmi favágásért jeles elődök példájával kárpótoltam magam. Hogy Négyessy László egyetemi stílusgyakorlat óráin sem lehetett tudni, melyik hallgató jut be előbb a Nyugat sáncái közé, utóbb a Pantheonba. Később magam is Eörsi Istvánnal és Simon Istvánnal együtt jártam Pándi Pál indexbe felvehető poetika szemináriumára. Azóta határainkon innen és túl jeles mesterek oktatták és oktatják a „creative writing”-ot. Amerikában Malamud és Updike óráin tolongtak az írójelöltek, nálunk Lengyel Péter és Kukorelly Endre régóta bábáskodnak kezdők kézíratai fölött. A nagy

hírveréssel beharangozott Magyar Író Akadémia előadásainak gyűjteményes kiadása rangos tanári névsorral és sokat ígérő címmel toborozza a leendő hallgatókat. (Hogy írunk mi? DFT Hungária kiadó, 2007)

Megtudható belőle, hogy az írás hobbi, szenvedély és életforma, gyakorlása élménytulajdonosok számára többnyire ajánlott, néha ellenjavallt terápia. Vámos Miklós a naplóírást javasolja prózairói gyakorlatnak, Kornis Mihály a tanácsot megtoldja azzal, hogy minél többet gyakorolunk, annál jobban megy majd

az írás. Tanári kompetenciáját Kukorelly Endre azzal támasztja alá, hogy ő bizony írást tanít, de fogalma sincs arról, hogy kell írni. Tanítani viszont primán tudja...

Nála hitelesebben csak Agota Kristof tanítja írni immáron a hazai olvasókat is Az analfabéta című, nemrég megjelent kis

kötetében (Palatinus, 2007). Önéletrajzi jegyzeteiből kiderül, hogy előnyös, ha valaki már kiskorában kitalált történetekkel, mesékkel varázsolja el a nagymamáját és rémiszti a kisöccsét. Magasabb osztályba a szerző saját íróiskolájában akkor lépett, amikor szeretteitől elszakítva az internátusban írással próbálta enyhíteni a különélés szomorúságát. Volt idő, amikor az írás és a kitalált, iskolai folyosón előadott jelenetek színháza elsősorban zsebpénzkiegészítésre szolgált. A szerző és színészei egy kifi áráért forgalmazták a belépőjegyeket.

A frankofon magyar író nő huszonegy éves, amikor férjével és karján kislányával elhagyja az országot, és ettől kezdve az idegen nyelvi közegben egyetlen vigasza lesz az írás. Munka közben fejben írja verseit a lausanne-i órágyárban, és este letisztázza. Jeleneteit a neuchâtel-i kocsmában adják elő, kézíratai sokáig a polcon sárgulnak. Franciául még mindig csak konyhanyelven beszél, olvasni igazán csak anyanyelvén tud. Saját, keserű megfogalmazása szerint analfabéta. Viszont makacsul, később azután módszeresen egyetemen is tanul, miközben állhatatosan gyakorolja az írás mesteriségét. Már nemcsak felteszi, de saját élete példájával meg is válaszolja a kérdést: hogyan válhatunk íróvá? Az ars poeticának is beillő felelet: „Természetesen mindeneelőtt is írni kell. Azután pedig folytatni kell az írást. Akkor is, ha ez senkit sem érdekel. Akkor is, ha úgy érezzük, hogy ez soha senkit nem fog érdekelni... Íróvá úgy válhatunk, ha türelmesen és makacsul írunk, soha nem veszítve el hitünket mindabban, amit papírra vetünk.”

Az íróiskolák cégtáblájára ezek szerint elegendő három szót pingálni: írni, írni, írni. De persze nem árt, ha valakinek tehetsége is van hozzá. Mint a Trilógiájával a világirodalomban is rangot szerzett, magyar születésű, francia nyelven alkotó Agota Kristofnak.

fényszóró

